

שׁוֹבֵה יִשְׂרָאֵל

בס"ד, שב"ק פרשת ויצא ז' כסלו תשע"ב | גליון 478

דברי הימים

ח' כסלו

הוא יום תענית צדיקים על שריפת מגילת הקינות שכתב ברוך בן נריה מפי ירמיהו הנביא בידי יהויקים. המאורע ארע בשנת ג' אלפים שכ"א, וכמבואר בירמיה ל"ו: "וישלח המלך את יהודי לקחת את המגלה וייקחה מלשכת אלישמע הסופר ויקראה יהודי באוזני המלך ובאוזני כל השרים העומדים מעל המלך, והמלך יושב בית החורף בחודש התשיעי ואת האח לפניו מבוערת, ויהי כקרוא יהודי שלש דלתות וארבעה, יקרעה בתער הסופר והשלך אל האש אשר אל האח עד תום כל המגלה על האש אשר על האח..." לו לא הייתה המגילה נשרפת ותוכחתה הייתה מתקבלת, אפשר היה בית ה' ניצב על מכוננו.

ט' כסלו

"בחודש התשיעי, ביום התשיעי, השעה התשיעית, מוכנת מאוד להצלחה, שהוא נגד הגלגל התשיעי שהוא בחינת יסוד, צינור כל השפע, והנולד בשעה זו עולה למלוכה". כך כתב בחסד לאברהם בשם הספר הנורא ברית מנוחה שנתגלה לחכם קדמון ברוח הקודש על פי עדות קודש הקודשים הארזיז"ל. לאמתו של דבר, עיקר מעלת השעה הזו היא בשנה התשיעית ליובל, אך מכיוון שאבד מאיתנו חשבון היובלות, אין לנו אלא להסתפק בדברים יקרים אלו.

מדברי מו"ר ועט"ר רבי יאשיהו יוסף פינטו שליט"א

גם כי אלך בגיא צלמות

מונים. באורח מפליא הוא אוחז במקל הרועים ויוצא לשבע שנות עמל חדשות. שוב בחיק השמש הפוצעת והקרח הצורב. צעדיו נשמרים בקפדנות בסיוע תרפים מכושפים. תוכנית הבריחה נרקמת אי שם בשדות אך זמן קצר לאחר שהיא יוצאת לפועל, קול צחצוח החרבות עולה מהגיא...

ובין חגווי הסלעים המחודדים הללו, בסתר המדרגה, הוא טווה חיי קדושה מופלאים, סודות כמוסים של מצוות תפילין, תרי"ג מצוות המקוימות עד לאחת, דבקות בחי העולמים וגילווי שכינה בתנומות עלי משכב. השלהבת מבליחה בעוצמה בעלטה. הרגל הרביעית שבמרכבה הולכת ונשלמת, ולצידיה ניצבים בעוז ארבע אימהות קדושות, שנים עשר שבטי ישראל שבהם בתי כהונה ולוויה, כתר תורה וכתר מלכות, יוסף הצדיק יסוד הקדושה ובנימין זאב יטרוף, יששכר חמור גומר זבולון לחוף ימים ישכון. מה הסוד?

אמרו במדרש: "שיר למעלות אשא עיני אל ההרים מאין יבא עזרי", מדבר הכתוב ביעקב, שבשעה שיצא מבאר שבע יצא עם כסף רב, אלא שעמד עשו ונטלו ממנו. אמר: מה, אני מאבד בטחוני מבוראי?! "עזרי מעם ה' עושה שמים וארץ... הנה לא ינום ולא יישן שומר ישראל". "ה' ישמרך מכל רע", מעשו ומלבן, "ישמור את נפשך" ממלאך המוות.

האמונה והביטחון בחי העולמים! מי שמאמין בה' אינו פוחד מכלום. הוא הוצה את הדברים הקשים ביותר ובליבו שלווה. ובתוך השלווה, מראה דמות כבוד ה'.

למה מסוגל אדם הנרדף על חייו, נס ממקום למקום, חווה אירוע שוד, מסובך עד תנוכי אוזניו עם נוכל רמאי האורב לכספו, נעשק פעם אחר פעם בדרכים בלתי צפויות, מבלה את יומו תחת השמש הקופחת ולן לצד גדיי עיזים בכפור הצורב. למה מסוגלת דמות כזו?

נבחן את חיינו לאחור ונגלה כי מהלכים גדולים נעצרו בסיבות של דאגות פעוטות, כחשש מפני כישלון למשל. מי מדבר על חששות מפני חולי או גלות. את הפחד מפני המוות מרבית האנושות אינה שורדת. זו היא הדאגה האוכלת כל חלקה טובה. יכולותיו של אדם במצבים שכאלו נעות בין טעויות קטנות לבין טעויות קריטיות.

יעקב אבינו נמלט מביתו מפחד אחיו המבקש להורגו נפש. צער הפרידה מהוריו קשה מנשוא. הדרך זרועה תחתים. לא רחוק מעיר מוצא, משיגה אותו ידו הארוכה של האח הרוצח. אליפז מגיח מולו חמוש מכף רגל ועד ראש ואומר לשים קץ לחייו. בחסדי שמים המוות מוחלף בהרמה גורפת של הרכוש. הוא מוצא עצמו חסר כל על שפת הירדן. "כי במקלי עברתי את הירדן..." בצוק העיתים הזה הוא מטמין עצמו בבית שם ועבר ויושב על התורה ועל העבודה ארבע עשרה שנים מבלי לטעום טעם שינה.

מכאן הוא ממשיך לביתו דודו לבן. רמאי בן רמאי שביקש בזמנו להרעיל את עבד זקנו. אחר שבע שנות עמל מפרך במערה צאן, הוא מבין כי נפל ברשתו של נוכל. שבע שנים, זהו פרק חיים שלם. משכורתו הוחלפה עשרת

ר"ת	יציאת השבת	כניסת השבת	
17:52	17:15	16:00	ירושלים
17:48	17:16	16:14	ת"א אשדוד
17:49	17:14	16:03	חיפה
17:53	17:18	16:18	ב"ש

השיעור השבועי מהאדמו"ר רבי יאשיהו פינטו שליט"א

יתקיים בימי חמישי בשעה 21:00 בהיכל ישיבת שובה ישראל רח' שבט בנימין 34, רובע י"ב, אשדוד. פרטים נוספים בטל: 08-8679897

ניתן לקבל את העלון במייל מידי שבוע, לאחר הרשמה במייל: info@shoovaisrael.com
כמו כן ניתן לקבל במייל את דבר התורה היומי מהאדמו"ר רבי יאשיהו פינטו שליט"א
לאחר הרשמה במייל: info@shoovaisrael.com

מתורתן של אבות

הנה איתא במדרש: "וירא ה' כי שנואה לאה" זשה"כ" כי הוא יודע מתי שווא וירא אוון ולא יתבונן" (איוב יא)... מדבר בלאה, כשביקש הקדוש ברוך הוא ליתן לה בנים, אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה: לזו את נותן בנים, שעל ידי זמרי בן בנה יפלו כ"ד אלף? אמר להם הקב"ה: עכשיו זו הצדקת איני מקפחה מן הבנים, הוי אומר "כי הוא ידע מתי שווא" לכך נאמר "וירא ה' כי שנואה לאה".

במדרש הזה רבו הדקדוקים, אך ביותר יש להבין במה מתקשר הדרוש בפסוק "כי הוא יודע מתי שווא", לפסוק "וירא ה' כי שנואה לאה"?

אך הנה ביארו חז"ל בכתוב (ב"ב קכ"ג.) "וירא ה' כי שנואה לאה", אפשר בגנות בהמה טמאה לא דבר הכתוב, בגנות צדיקים דבר הכתוב! אלא ראה הקב"ה ששנואין מעשה עשו בפניה ויפתח את רחמו. מאז ידעה לאה על גורלה ליפול בחלקו של עשו, לא חדלה לבכות להשי"ת שייקחה מן העולם ובלבד שלא תיפול בחלקו של אותו רשע. והנה מצאנו (בר"ר) שנקרא שמו של עשו מלשון 'הא שווא'. זו אפוא כוונת הכתוב: "כי הוא יודע מתי שווא", הקב"ה יודע מי היא שחפצה למות מן העולם בעטיו של מי שנקרא שווא, ובזכות צדקות זו ייתן לה בנים אף על פי שיעמוד ממנה מי שיעמוד.

(כסף מזוקק)

הנוד לנער

אחד בפה ואחד בלב

באחד ממדורי הגיליון הקודם, הובא הסיפור הבא:

איש חסיד סיים את תלמודו באישון לילה ופנה לשוב בביתו. על אם הדרך, נגלה לעיניו מחזה מביש: בית מרוח אפוף עשן וסביב שולחנותיו, זקנים ונערים המבלים זמנם במשחקי קובייה. אוייה! – בקעה זעקת אדירים מגורנו - יהודים מכלים את ימיהם בשטות בהבל?! הניעור בלילה והמפנה ליבו לבטלה, הרי זה מתחייב בנפשו!...

יללותיו הנוגות פילחו כחיצים את לבבות היושבים שהחלו נשמטים אחד אחד. כמה נערים אספו את ערמות הכסף שהצטברו על שולחנות המשחקים והביאו לחסיד. קח! עשה בהם צורכי רבים...

לילה אחד, הקניטתו אשתו לאותו חסיד: עד מתי תשקיף בצעד ילדיך העטופים בערב ולא תנקוף אצבע לפרנסתם?! מרוב צער, יצא לרחוב ובמפתיע הובילו אותו רגליו אל פתחו של אותו בית מרוח. שוב הגיע לאוזניו קול המשחקים וזכר ביקורו הקודם במקום על הסיום המפתיע, צף נגד עיניו. הוא שאף מלא ריאותיו אוויר והרס פנימה: **שוטים שבעולם! עד מתי...** הוא לא הספיק לסיים את המשפט כשזרועות גברתניות אחזו בו משני צידי והשליכו אותו בעד החלון... נבוך הופיע בפני רבו: מה נשתנה אז מעכשיו? אמר לו הרב: **אז כאב לך ליבך, עתה כאב לך כיסך...**

סיפור זה מביא לידי ביטוי את תנאי החינוך האלמנטארי בו אנו עוסקים. הישירה! למשפט כנה וישר, כמה מרכיבים בסיסיים: בקיאות אמיתית במסר; אמונה במסר, אך גם כנות פנימית כלפיו. החסיד מהסיפור, האמין בכל ליבו במה שאמר. תוכחותיו היו נכונות ונוקבות. הלא אותן מילים עצמן פעלו נפלאות ימים קודם לכן. מה שהשתנה הפעם היה ההזדהות הנפשית עם האמירה. לא די שהנפש מאמינה במשפט. היא צריכה להפיק אותו! נפשו של החסיד הפיקה באותו רגע השתוקקות לכסף, לכן גם דבריו הולידו תחושות זהות. המשחקים העדיפו לשקוע בתאוות הממון ולסלק את המוכיח בבושת פנים.

פעמים רבות אנו מוצאים עצמנו מטיפים לנער על החשיבות הרבה של תלמוד התורה. הקרבת החיים עבור התורה. אנו מאמינים בכך בכל ליבנו, אך לא תמיד הסיבה לאמירה שלנו היא אכן האבתנו המתפרצת לתורה... כל אבא חפץ להצליח. הוא חפץ שבניו יהיו מוצלחים. הוא משתוקק לרוות נחת. אז מה? הוא יבוא ויבקש מבנו ללמוד כדי לרצות את המשפחה! אז הוא מגרד בפדחתו ודולה מירכתי זיכרונו משפטים נוקבים שהטיל המשגיח הזקן לחללה של הישיבה... **כי הם חיינו!** הוא אפילו מחקה את המנגינה. **בשביל מה באנו לעולם!?! אה?!?** מבין המילים נעים לעבר הילד שדרים של רצונות עצמיים. אז גם לילד יש רצונות עצמיים. מה יש?

מפראות

"ויפגע במקום וגו' וייקח מאבני המקום וגו'" (כ"ח, י"א) משום מה ראתה התורה להדגיש "ויקח מאבני המקום", אחר שכבר כתבה ויפגע במקום? האם יסבור מישהו שיעקב נדד במיוחד למקום אחר כדי להביא משם אבנים?

הנה אמרו חז"ל במדרש שאותו מקום בו פגע יעקב אבינו היה מקום בית המקדש. הר המוריה. האבנים שנטל והניח מראשותיו, נותרו לנו לזיכרון עולם, כפי שכותב הרמ"א בהלכות תשעה באב (או"ח תקנ"ה): ויש בני אדם משימים אבן תחת מראשותיהם, זכר למה שנאמר "וייקח מאבני המקום", שראה החורבן.

ויש לתמוה: וכי מנין להם לפוסקים שנטל יעקב את האבנים כזכר לחורבן?

כשנגלה מקום העקדה המיועד לאברהם אבינו ההולך לשחוט את בנו, נאמר: "וירא את המקום מרחוק". והתמיהה ידועה: והלא מקום בית המקדש הינו הר, ואיך יצדק לקרוא לו סתם "מקום"? אך מבוואר במדרש (תנחומא וירא), שמתחילה היה אכן מקום בית המקדש עמק והתפלל עליו אברהם אבינו שאין כבודו של מלך לשכון בעמק ונעשה הר. כשהגיע יעקב אבינו אל מקום המקדש, ראה, והנה הוא שוב 'מקום'. גיא ולא הר. אז הבין בדעתו כי עתיד בית המקדש להיחרב ושוב יהפוך ההר לעמק, על כן נטל אבנים ושם מראשותיו. וזהו שדקדק הכתוב "וייקח מאבני המקום", אחר שהבין שההר הפך למקום שהוא עמק, מיד נתן ליבו לקונן על צער השכינה.

"והנה סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה והנה מלאכי אלוקים עולים ויורדים בו" (כ"ח, י"ב)

אומרים בשם הרב הקדוש רבי ישראל בעל שם טוב ז"ל, ש"סולם" עולה בגימטריא "ממון". כי אכן הממון הוא סולם מוצב ארצה - הוא נטוע עמוק בתוך העולם הארצי, רווי רצונות גשמיים, אך וראשו מגיע השמימה' - בפנימיות, הממון הוא דבר רם ונשגב מאוד. לא בחינם משמש הממון בעולם השפל הזה כתשלום שכו. בשורשו מגלם הממון עולמות גנוזים של כיסופין שהם תשלום שכר נצחי עבור עובדי ה'.

"והנה מלאכי אלוקים עולים ויורדים בו", "מלאך" מלשון "שליח", כל יהודי הוא שליח מעם האלוקים למלאות את תפקידו בעולם השפל הזה. יש מהאנשים הללו שעולים בו בסולם הממון ומגיעים דרכו להתפשטות הגשמיות. אך יש שיורדים ומגיעים עד שאול תחתית ר"ל...

(תורי זהב)

"וייקץ יעקב משנתו ויאמר אכן יש ה' במקום הזה" (כ"ח, ט"ז)

אמרו בשם הרה"ק רבי מאיר מפרמישלאן: נאמר אצל יעקב אבינו "וייקץ יעקב משנתו", ולהבדיל אצל פרעה הרשע: "וייקץ ויחלום שנית". גם הצדיק וגם הרשע עשויים להתעורר במהלך שנתם. הצדיק כשמתעורר, תיכף נתקף חיל ורעדה מפחד ה' ומזנק ממיתתו בקריאת "אכן יש ה' במקום הזה!", ואילו הרשע מתהפך על משכבו ושוקע בחלום הבא... (פנים מאירים)

יוצר אור - ב'

תפילת יוצר אור מכוונת כנגד עולם הבריאה וגם תפילין של יד מכוונות כנגד עולם הבריאה, על כן נכון למשמש בתחילת ברכת יוצר אור בתפילין של יד. רבים נהגו למשמש גם בתפילין של ראש, אך לדעת הבן איש חי, אין כאן מקומו כי אם סמוך לתפילת העמידה המכוונת כנגד עולם האצילות.

יש שראו לנכון להניח ידם על תפילין של יד כל משך ברכת יוצר אור, כדי לצאת ידי חובת איסור היסח הדעת לכל הפחות בעת הזאת. עולם הבריאה נקרא עולם הישיבה, ועל כן ראוי לומר את ברכת יוצר בשיבה. גם מי שמתפלל בעמידה ראוי לו לישיב בעת אמירת הברכה כמבואר בזוהר הקדוש.

הערות נחוצות להגיה נכונה של נוסח הברכה: יש להפסיק בין המילים יוצר אור; "וכולם עושים באימה וביראה רצון קוניהם"; נכון להפסיק בין "בשפה ברורה ובנעימה" ובין "קדושה כולם כאחד"; "לאל ברוך נעימות יתנו", הלמ"ד בקמ"ץ ולא כפי ששגור בפי כמה מתפללים בשו"א. כמו כן "למלך אל חי וקים", הלמ"ד בקמ"ץ; "בעל מלחמות", ייזהר להדגיש העי"ן שלא תיבלע וישמע חלילה "בל מלחמות".

"מהר והבא עלינו", מפשיל שני כנפות הטלית על כתפיו, ובאמירת "מארבע כנפות הארץ", קובץ את ד' כנפות הציצית ביד שמאלו ומקריב כנגד הלב שהוא בשמאל, וכך מחזיק הציצית עד אמירת "ודבריו חיים וקיימים". כמה מגדולי הפוסקים כתבו לאחוז הציציות בין קמיצה לזרת.

לדעת מרן ז"ל, אין לענות אמן על אף אחת מברכות קריאת שמע שכן נחשב להפסק. אך פוסק לאמירת "ברוך ה' המבורך" לברכו דקדיש ולברכו דעליית ספר תורה. כמו כן פוסק לאמירת פסוקי "קדוש קדוש קדוש" ו"ברוך כבוד" שבקדושה, וכן לשלש תיבות "מודים אנחנו לך" ולחמשה אמנים שבקדיש. יצוין שלדעת מרן אין עונין אלא על שלש אמנים שבקדיש, שהם עד 'יתברך', אך לדעת האריז"ל עונה עד אמן של 'דאמירן בעלמא'.

חשוב להדגיש, כי אף במקומות שהתירו לענות כמו בקדושה והאמנים הנזכרים, אין זאת אלא כשעומד אחר סיום הברכה הקצרה שבראש הברכה. למשל, אחר שסיים "עושה שלום ובורא את הכל". זאת מכיוון, שהברכה שבראשית הברכה, חשובה כברכות קצרות של ברכות הנהנין ודומיהן, שאין מפסיקין במהלכן לכלום, מאחר שמשנה ומבלבל נוסח הברכה. וכי איזו משמעות יש לברכה: "יוצר אור ובורא, קדוש קדוש קדוש, חושך, מודים אנחנו לך, עושה שלום, אמן, ובורא את הכל..."

פניני דברי יאשיהו

רגע אחד לפני

מעשה בחסיד שקרן מזלו עלה מיום ליום עד שנעשה לאיש סודו של המלך. לרוב אהבתו, הושיבו המלך פעם בראש הקרואים והעניק לו את טבעתו האישית. עוד לא שכחו צילי המעמד, והחסיד חמק לביתו, הותיר את הטבעת על השולחן, צר לו תרמיל עם מעט צידה לדרך ונמלט מהמדינה על גבי הספינה הראשונה שעזבה את הנמל... לא יצאה שעה ארוכה, ופלוטת חיילים ובידה צו מאסר התדפקה על ביתו. אל המלך הגיעה הלשנה חמורה על החסיד והוא מבקש למצות עימו את הדין... מה נדהמו החיילים במוצאם בית ריק.

ימים קשים באו על החסיד המיטלטל בדרכים. עוני ומחסור היו מנת חלקו, קור וזלעפות רעב. אחר מסכת תלאות, חמלה עליו אלמנה אחת והקצתה לו חדר בביתה הדל. מפעם לפעם הביאה עימה אי אלו שיירי ירקות למאכל. פעם הכינה ברוב עמל מרק דליל. החסיד בידיים רוטטות כוס מרק מהביל ולחרדתו גילה בתוכה לטאה מתה... אויה! צווח בשיברון נפש. אך רגע לאחר מכן החל אורז את חפציו. הביתה! קרא ברינה לעבר האלמנה.

עם שובו למולדתו, המתה עליו כל העיר ומשלחת משרי המלך באה לקביל את פניו. מוציאי דיבתך התגלו בקלונם וליבו של המלך יוצא עליך! המלך חיבקו בהתרגשות: אמור נא, מנין ידעת לברוח ביום שקיבלת את הטבעת, ואף לשוב ביום שהופרכה ההלשנה? החסיד השיב: בשיאה שלה הצלחה, מקננת הפורענות. בשיאה שלה פורענות, צומחת ההצלחה!

הגאון הקדוש רבי שלמה לוריא אשכנזי המהרש"ל - י"ב כסלו של"ד

לאורם נלך

נולד לאביו הקדוש רבי יחיאל מוורמיזא, נו"נ להרה"ק בעל התוספות יו"ט, הרז"ה בעל המאור הגדול, ועוד מגדולי ישראל. בימי נעוריו התגורר בבריסק, משם עבר ללמוד תורה מפי אבי אימו הגאון הצדיק רבי יצחק קלובר מפוזן. בשובו לביתו אחר שמילא כרסו בש"ס ופוסקים נשא לאישה את בת הגאון רבי קלמן הברקסטן, שכינה כראש מתבתא באוסטרהא. כשנקרא חמיו לכהן כרבה של בריסק, עברה הישיבה לניהולו של רבינו. גדולי עולם צמחו מבין שורות הישיבה, ביניהם: בעל שו"ת "משאת בנימין"; בעל "מטה מנשה"; בעל "עוללות אפרים"; השל"ה הקדוש; רבי אליהו בעל שם מחלם; רבי חיים מוורמיזא אבי המהר"ל ועוד רבים. בשנת שי"ג מונה רבינו לאב"ד בעיר הגדולה לובלין, ומאז נפוץ שמו בכל תפוצות ישראל.

רבינו התגלה כגיבור עשוי ללא חת שהאמת הצרופה היא נר לרגליו. במלחמתה של תורה כמו גם במערכות על חומות הדת, הזדקרה קומתו האדירה כשהיא הודפת בנחישות כל אויב ומתנקם. מאבקיו העיקשים הנחילו לו לא פעם צער וייסורים, אותם הוא מגולל בין בתרי תשובותיו. כוח תורתו של רבינו, התבטא לא רק בגאונותו, כי אם גם בשליטתו על חוקי הטבע. המעשה הבא התרחש במהלך ימי כהונתו המפוארת כאב"ד לובלין. אישה צעירה וחשוכת בנים שבעלה שבק חיים לכל חי, הופיעה בחדרו

ופרצה בכבי מר: בעלה נפטר לפני מספר שנים. בעודו שוכב על ערש דווי, ביקש הימנה לתקוע לו כפה כי לא תינשא לאיש לאחר פטירתו. בהבינה כי סירובה יעיק עליו ברגעיו האחרונים, נענתה לו ותקעה כפה לאות שבועה. מאז הספיקה להתחרט על אשר עשתה והיא מבקשת להינשא כדי לזכות בזרע אנשים. רבינו עיין רבות בנידון ובסופו של דבר מצא לאומללה פתח להתיר שבועתה. האישה נישאה ברוב חדווה, אך ימים לאחר הנישואין הופיע בעלה בחלומה ונזף בה על שהפרה את השבועה. הדבר חזר ונשנה מידי לילה בלילה עד שחישבה לרדת מדעתה. תוך זמן לא רב, שבקה חיים לכל חי. רעש גדול קם בעיר לולבלין. הכל היו מודעים לפרטי הפרשייה וגם לפסק הדין שהוציא המהרש"ל. בהגיע השמועה המרה לרבינו, הביע את רצונו להשתתף בהלוויה. רגעים לפני שהורדה המיטה אלי קבר, נשא ידיו לשמים ואמר: ריבונו של עולם, הן ידעת כי אני התרתי לה להנשא אחר שהפרתי את שבועתה כדי שתוכל להעמיד תולדות. הן אתה הוא שהורית "לא תהו בראה לחשבת יצרה", התעשה תורתך פלסתר?! לנגד עיני הקהל ארע הפלא הנורא: הנפטרת קמה ממיטתה וניצבה כאחד האדם!

עתה התעוררה בעיה חדשה: אנשי לובלין ובתוכם בעלה החדש שחזו במו עיניהם במוותה ובקומה, חרדו מפניה פחד מוות ולא אבו לעמוד במחיצתה. שוב באה האישה בפני רבינו במר נפש ואז גזר רבינו בכוח תורתו שישתכח הסיפור מלב. ויהי לנס. זיעועכ"א.

מאמר החכם

ציערת עובד? העובד יצער את העובד תחתיו; הלה יצער את נהג המונית שייקח אותו לביתו; נהג המונית פרוק את צערו על בעל המסעדה; בעל המסעדה על בנו; בנו על אחיו; ואחיו על חתול קטנה בחצר...

כי מלאכיו יצווה לך

ה'חורבה' הנטושה שעל שפת הנהר הגדול, הטילה את חיתתה על תושבי העיר פראג מקטון ועד גדול. די היה בהזכרת שמה כדי לגרום לתינוק סרבן להרטיט בידי וברגליו ולעשות ככל אשר יצווה. אפילו זקני פראג התקשו להסביר כיצד הפכה הטירה ששימשה בעבר את הצבא, לבית הפאים שעוברים ושבים מעקמים את דרכם כדי שלא לחלוף על פתחו. קלונימוס הקבצן הישיש סיפר בבעתה שלא כהתה עם השנים, כיצד חזה במו עיניו בדמות מסתורית לבושה מדי חייל, היושבת אל צריח הטירה בין אשמורה שנייה לשלישית ומנגנת בחליל. מוזרות בלבנה סיפרו על גדודי כלבים אימנטיים הפורצים מן השערים השוממים באישון ליל ושועטים אגב נביחות אל הלא נודע. בין כך ובין כך, פחדו האנשים מן ה'חורבה' פחד מוות, והיה להם על מי שיסמכו.

רק לב אחד בפראג לא חל ולא זע למשמע שמה של החורבה. יונתן הקצב הוא היה מקפיד מידי לילה לעקם את דרכו בשובו מן המרבק ולחלוף בראש מורם על שערי החורבה. כלבים לא הפחידו אותו. לא כל שכן, נגנים מסתוריים ככל שיהיו. אבל לילה אחד הוקפצה פראג משנתה לקול צווחות אדירות. מבעד לחלונות הנפערים, נחזתה דמותו הענקית של יונתן כשהיא נרדפת על פני החוצות ומפיה בוקעות יללות מרטיטות. כלב!!! כלב!!! הוא צרח. אך אנשים לא ראו כלב...

שעה ארוכה ארך ללב האדירים המבועת לשוב לתיקנו. בני ביתו של הקצב פרסמו את הסיפור הבא: בו ברגע שחלף יונתן על פתח החורבה כמנהגו, פרצה החוצה להקת כלבים אימנטיים כשהגדול שבהם מסתער לעברו במלעות חשופות. לרגע חשב להילחם בו, אך עד מהרה החל לנמלט להיכן שתישארו הרות. משפחתו של הקצב סברה כי בכך תם העניין. אך שעה קלה אחר שפרש יונתן על יצועו, נוכחו כי הדברים אינם פשוטים כל עיקר... מתוך שינה פרץ המסכן נביחות אימוות שהדהדו בכל הרחוב. הוא הקיץ שטוף זיעה ושח מבוהל: חלמתי שאני רוכב על גבי כלב ענק, כשהרוכבים שלצידי מתרים בי לנבוך כמוהם, ולא, אהפוך לטרף בפי הכלבים... המים הקרים שהוגשו לו כמו גבי משבי הרוח שבקעו מן החלון הפתוח, לא הצליחו להסיר את רוח הטירוף. בו ברגע שנרדם, שבו הנביחות להרעיד את הכתלים. הוא העדיף להילחם

בשמורות עיניו מאשר לכלות את כוחו בנביחות. אבל כוחותיו הלכו ופחתו, קולו הלך ונצרך, ומן הקצב הגברתן הבנוי לתלפיות, נותרה צלילית אפלולית הנודדת ללחם.

הסיפור האומלל הכה גלים בפראג. אנשים תהו מה חטא יונתן שנלכד במצודתם הרעה של החיצונים שאיוו להם את החורבה למשכן. בני משפחת הקצב הרצוצים, באו לבכות את מור גורלם בפני קודש ישראל, המהר"ל. שעה ארוכה האזין המהר"ל למרי שיחם ואחר שאל: **אוכל לראות את הטלית, התפילין והמזוזות של הקצב?**

תשמישי הקדושה של הקצב הובאו אחר כבוד, ובתום עיון קל התבררה המציאות הכואבת. **הטלית פסולה. גם התפילין. גם המזוזות...** אי! נאנח הצדיק. ולמה לא ישלטו בו, אם את שלושת השומרים הגדולים המגנים על כל יהודי, לא היו לו?! כתוב "כי מלאכיו יצווה לך לשמרך בכל דרכיך". לכל יהודי יש מלאכים גיבורי מלחמה המופקדים להגן עליו מפחד בלילות. המלאכים הללו הם תשמישי הקדושה שלו, כי פסוק "כי מלאכיו יצווה לך לשמרך בכל דרכיך", עולה בגימטרייה: "זה ציצית ותפילין". **השומרים הלכו, הגיע הפחד בלילות...**

כעת, אם תרצו ברפואת אביכם – המשיך המהר"ל – מהרו לתקן את תשמישי הקדושה ואחר הביאו אלי את החולה, לא לפני טבילה במקווה טהרה... יונתן נכנס רפוי ידיים ורגליים, חיזור כבר מינן ונתמך בידי בניו. המהר"ל הקדוש זימן את הסופר והורה לו לרשום הקמיע הבא: **"ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשונו", כל לי לבי, לי לבי כל, כל לי לבי, לבי לי כל, לי כל לבי.** את הקמיע – הורה המהר"ל ליונתן – תדביק על מצחך מידי לילה קודם שתפרוש על יצועך, כשהכתב נראה כלפי חוץ! כמו כן, תאלץ להחליף את מיטתך בלילות הבאים במיטתו של יוסל'ה הגולם. יוסל'ה יתנדב לישון על מיטתך שלך...

אותו לילה נשמרה לראשונה הדממה בעת שנתו של הקצב. רוחו העוועים סרה ממנו לאט לאט וכוחותיו הלכו ושובו. בתום שבע ימים, הסיר ממנו המהר"ל את הקמיע ושלחו לביתו. אותו לילה זימן את יוסל'ה הגולם, נתן בידיו שתי חבילות תבן וכשהוא מצרף את מקלו, שלחו אל החורבה כדי לשים לה קץ... יוסל'ה טיפס עם התבן לעבר הגג, הצית אש באלומות והחורבה על מסתוריה נגדעה בעשן. כן יאבדו כל אויביך'.

אוזן שומעת – ב'

בגיליון הקודם עסקנו בטכניקה המופלאה דרכה מועברות תנודות האוויר לתוככי האוזן והופכות לצלילים ענוגים. כעת נתמקד במבנה האוזן וחלקיו הייחודיים. באופן כללי, האוזן מחולקת לשלושה: האוזן החיצונה; האוזן התיכונה; והאוזן הפנימית. **האוזן החיצונית** היא בעצם תעלה מוגנת באמצעות טבעת קטנה ושכבת שעווה דקיקה, המופקדת על קליטת הקולות והעברתם פנימה לעבר עור התוף שבאוזן התיכונה. **האוזן התיכונה** ממקמת בחלל שבתוך עצם הצדע, היא מוקפת רירית ומכילה את חיצורת האוזן, חלל התוף וזיז פטמתי. בתוך חלל התוף מונחת עצמות השמע: הפטיש, הסדן והארכוף, על פעולתן נעמוד בעז"ה בהמשך. **באוזן הפנימית**, שקיק קרומי בו נוזל המכיל כעשרים אלף ליפים שעירים באורכים שבין 1/20 מ"מ ועד 1/2 מ"מ, ערוכים בקבוצות קטנות, כשתאי השיער מחוברים לעצבי השמיעה. תהליך השמיעה פועל כך, שגלי צליל שבין 15 ועד 15,000 תנודות בשנייה, נקלטות באוזן החיצונה, ונזרקות לעבר עור התוף. תנודות עור התוף נקלטות בעצמות השמע, הפטיש והסדן, הללו מזניקים את הארכוף לעבר לוח הארכוף, שהוא בעצם אשנב הפונה אל האוזן הפנימית. תנודות הארכוף מועברות דרך הנוזל הממלא את האוזן הפנימית עד שנוגעות בקרום הבסיסי העשוי אלפי נימים, מגרות את תאי החושה הפרוסות על הקרום ויוצרות גירויים עצביים שמגיעים עד המוח. הגירויים העצביים הללו מולידים בתוכנו את הפעימה

הענוגה, שהיא המוצר הסופי של התהליך. חכמה מופלאה ניבטת מהמבנה המחושב של כל אחד מחלקי האוזן. עור התוף עשוי שכבה דקה מאוד, מה שמונע רעידות משנה של הקרום. לו היה עור התוף מרטיט בעקבות ההקשות כשם שלוח פח מרטיט אחר הקשת כלי ברזל, האדם לא היה מסוגל לשמוע הברה אחת ברורה. פלא נוסף הוא היחס שבין עור התוף הקולט את התנודות לראשונה, לבין לוח הארכוף המעביר את הצלילים אל המוח. שטח עור התוף הינו כ-70 ממ"ר, בעוד לוח הארכוף עומד על 3 ממ"ר בלבד. המעבר מהלוח המורחב אל החור הזעיר, גורם להגברת התנועות, ובהתאם, להעצמת הצליל. כמו כן טוענים מדענים, כי במהלך השמיעה מפיק המוח גלי אנרגיה שגורמים להגברת הקול.

כדי שפעולת השמיעה תוכל להתבצע, מוכרח לחץ האוויר שבצידה הפנימי של האוזן, להיות זהה לזה שבצידה החיצוני. לכך קיים צינור האאוסטיכיום, המחבר את האוזן לצינור הנשימה. כשאדם סובל מקוצר נשימה, כמו לאחר ריצה טרופה או מאמץ יתר, שמיעתו אינה תקינה.

כיצד מזהה אדם את כיוון הגעת הקול? קול שבוקע מימין, נקלט באוזן הימנית פחות מאלפית השנייה לפני שהוא נקלט באוזן השמאלית. אמנם, במוח קיימת מערכת איוון לשווי מוחלט של הקול, אך בעזרת הטיית ראש קלה ולא מורגשת, ניתן לעמוד על הכיוון הנכון. במחקרים שנעשו, משתתפים שראשם הוחזק בתוך סד סגור, לא הצליחו לגלות את מקור הקול.